

## **P O S U D O K**

### **Na habilitačnú prácu *Ing. Martina Lačného, PhD.: Cezhraničná spolupráca v kontexte regionálneho rozvoja slovensko-ukrajinského pohraničia a implikácie v manažmente regionálneho rozvoja***

Rozvoj integrácie v rámci Európskych spoločenstiev a neskôr EÚ, predovšetkým od dosiahnutia dohody o jednotnom trhu (1987), vyvolal potrebu výskumu cezhraničnej spolupráce najprv na vnútorných hraniciach ES/EÚ a neskôr (od roku 2004 po tzv. veľkom rozšírení EÚ) na vonkajších hraniciach EÚ. Európska škola border studies sa v tomto kontexte zamerala najmä na výskum záujmov regionálnych elít participujúcich v cezhraničnej spolupráci a faktorov ovplyvňujúcich jej inštitucionalizáciu – formovanie mechanizmov cezhraničnej spolupráce, resp. riešenie konfliktných situácií, vzťahy medzi regionálnymi a lokálnymi aktérmi vstupujúcimi do cezhraničnej spolupráce a vládami štátov, vplyv nadnárodných aktérov a medzinárodných organizácií na cezhraničnú spoluprácu, vrátane programov EÚ na jej podporu. Predmetom záujmu sa však v neposlednom rade stal i význam cezhraničnej spolupráce pre udržateľný hospodársky rozvoj so zreteľom na riešenie environmentálnych problémov prekračujúcich hranice štátov, migrácie pracovnej sily, formovanie regionálnych identít a faktory vedúce k potrebe vzniku cezhraničných regiónov ako cezhraničných územných jednotiek, pre označenie ktorých sa v európskom kontexte zaužíval termín euroregión.

Z uvedených dôvodov preto považujem predloženú habilitačnú prácu za mimoriadne aktuálnu práve v dobe dynamických zmien exogénnych faktorov ovplyvňujúcich charakter schengenskej hranice medzi EÚ a Ukrajinou. Po relatívne nedávnom spustení implementácie Asociačnej dohody medzi EÚ a Ukrajinou, zahŕňajúcej dohodu o komplexnej zóne voľného obchodu, nedávnej sérii protipandemických opatrení, ktoré významne obmedzili permeabilitu hraníc, rozpútaní vojnového konfliktu na území Ukrajiny a následne statusu Ukrajiny ako kandidátskej krajiny na členstvo v EÚ, registrujeme potrebu komplexnej analýzy dopadov týchto zmien na regionálny rozvoj slovensko-ukrajinského pohraničia. Doposiaľ som sa v slovenských podmienkach nestretol s tak komplexným prístupom v predmetnej problematike z pohľadu manažmentu regionálneho rozvoja, ako je ukotvený v predkladanej práci.

Práca v kontexte oblasti border studies analyticky vyhodnocuje situáciu v slovensko-ukrajinskom pohraničí z hľadiska vývoja regionálnych ekonomík, identifikovaných disparít, ako aj percepcií lokálnych aktérov cezhraničnej spolupráce, ovplyvňujúcich ich schopnosť využiť príležitosti pre rozvoj cezhraničnej spolupráce a cezhraničného podnikania. Má rozsah 131 strán vrátane príloh, je rozdelená do 6 hlavných kapitol, ktoré sú členené adekvátne podkapitoly. Ďalej práca obsahuje 11 tabuliek, 87 grafov a 2 prílohy. Prvá kapitola sa venuje teoretickým východiskám, skúmanej problematike, druhá kapitola dokumentuje socioekonomický vývoj skúmaných pohraničných regiónov v nadväznosti na ranking a klastrovú analýzu pohraničných regiónov na vonkajšej hranici EÚ podľa Indexu regionálnej ekonomickej výkonnosti. Tretia kapitola prezentuje vlastné skúmanie stanoveného problému z hľadiska percepcií lokálnych aktérov cezhraničnej spolupráce. Štvrtá kapitola plynulo nadväzuje na predchádzajúcu časť práce a prezentuje výsledky štatistickej analýzy. Piata kapitola konfrontuje výsledky štatistickej analýzy so závermi a zisteniami podobných výskumov v rámci diskusie a následne sú v poslednej, šiestej kapitole identifikované implikácie a formulované praktické odporúčania pre aktérov manažmentu regionálneho rozvoja ovplyvňujúcich cezhraničnú spoluprácu medzi SR a Ukrajinou. Z pohľadu celku sa jednotlivé kapitoly práce javia ako proporčné, z tohto trendu sa vymyká iba rozsiahlejšia kapitola 4.

**Teoretická časť** práce podáva prehľad teoretických prístupov, základných témotvorných pojmov v rámci ktorých autor vychádzal pri spracovaní práce. Ide najmä o prehľad metodologických prístupov vypracovaných v rámci Európskej školy border studies, ktoré boli použité pri výskume cezhraničnej spolupráce a cezhraničného podnikania na vonkajšej hranici EÚ v ostatných dvoch dekádach. V tejto časti práce je predstavený dizajn výskumu realizovaného v rámci troch významných medzinárodných výskumných projektov – CBCED, EXLINEA a EUBORDERREGIONS. V práci autor využil fundamentálne zahraničné i domáce diela z oblasti border studies ako aj monografické, konferenčné a časopisecké zdroje, ku ktorým prikladá aj vlastné hodnotenia a názory. Citované diela sú použité transparentne a sú uvedené v literárnom zozname s dôrazom na dodržanie normy. Teoretická časť dáva čitateľovi dostatočný prehľad o aktuálnom spracovaní problematiky v zahraničnej i domácej teórii a praxi, dáva dobrý základ vhodný predpoklad na adekvátne spracovanie habilitačnej práce s naplnením stanovených cieľov.

**Cieľ** habilitačnej práce autor formuloval ako ambíciu v kontexte aktuálneho diskurzu v oblasti border studies analyticky vyhodnotiť situáciu v slovensko-ukrajinskom pohraničí z hľadiska vývoja regionálnych ekonomík, identifikovaných disparít, ako aj percepcií lokálnych aktérov cezhraničnej spolupráce, ovplyvňujúcich ich schopnosť využiť príležitosti pre rozvoj cezhraničnej spolupráce a cezhraničného podnikania. Tri výskumné ciele uvádza v tretej kapitole práce nasledovne:

- v kontexte popísanej socioekonomickej situácie v slovensko-ukrajinskom pohraničí identifikovať vnímané bariéry cezhraničnej spolupráce;
- zmapovať percepcie lokálnych aktérov cezhraničnej spolupráce v slovensko-ukrajinskom pohraničí ohľadom dopadu intenzívnejšej cezhraničnej interakcie a očakávaných dopadov implementácie Asociačnej dohody;
- overiť vzťah medzi názormi lokálnych aktérov cezhraničnej spolupráce na dopady implementácie Asociačnej dohody EÚ s Ukrajinou, ako aj na prehľbujúcu sa cezhraničnú interakciu a tým či vnímajú EÚ, Ukrajinu, resp. SR ako spoľahlivých partnerov.

Empirický výskum bol realizovaný na vzorke dát zo všetkých troch pohraničných regiónov (Prešovský samosprávny kraj, Košický samosprávny kraj, Zakarpatská oblasť) v období približne pol roka po zavedení bezvízového režimu medzi EÚ a Ukrajinou, ako aj po ratifikácii Asociačnej dohody medzi EÚ a Ukrajinou, vrátane Dohody o voľnom obchode.

**Metodika práce** je založená v súlade s témou práce. Overuje hypotézy (4) precízne formulované v tretej kapitole.

Metodologický rámec výskumu percepcií lokálnych aktérov cezhraničnej spolupráce v slovensko-ukrajinskom pohraničí replikuje metodologický prístup aplikovaný v medzinárodnom výskumnom projekte EXLINEA. Testovanie hypotéz bolo zamerané na obsahové a kvalitatívne overovanie na báze deskriptívnej štatistiky a korelačnej analýzy.

V metodologickej časti práce autor dôkladne vysvetľuje základné pojmy, popisuje typ údajov a použité metódy štatistickej analýzy. Autor v práci používal prístup, overený v rámci rozsiahleho medzinárodného výskumu pohraničných regiónov na vonkajšej hranici EÚ (EXLINEA), čo zabezpečuje určitú komplexnosť spracovania a interpretovateľnosť získaných výsledkov. Limity použitej metodológie autor reflektuje v závere predloženej práce, pričom formuluje odporúčania pre budúci výskum, týkajúce sa predovšetkým inovácií metodologického prístupu. Pri špecifikách spracovávanej témy a špecifickom type ukazovateľov použitú metodiku považujem za adekvátnu.

**Výsledky práce** sú prezentované v kapitolách 4, 5 a čiastočne i v kapitole 6. Autor konfrontuje výsledky štatistickej analýzy so zisteniami iných realizovaných výskumov v kontexte prístupu k príslušnej riešenej problematike z pohľadu teórie štruktúry politických príležitostí. Prezentovaná analýza percepcií lokálnych aktérov cezhraničnej spolupráce vychádza z tejto teórie, nakoľko štruktúra politických príležitostí často závisí viac od percepcií aktérov, ktorí vidia otvárajúcu sa šancu na úspech, než od objektívneho stavu vecí, pričom na báze deskriptívnej štatistiky a korelačnej analýzy autor predkladá dostatočne vyčerpávajúce a zaujímavé výsledky. Najzaujímavejšia je kapitola 4.5, prezentujúca výsledky korelačnej analýzy a následné vyhodnotenie výsledkov a ich kontextualizácia

v kapitole 5. Mnohým výsledkom analýzy v spomínanej kapitole by prospela ich aktualizácia, nakoľko do diania v analyzovaných regiónoch a do miestnych procesov manažmentu regionálneho rozvoja od zberu analyzovaných dát významne zasiahli nové exogénne faktory (pandémia a protipandemické opatrenia, vojnový konflikt a migračné vlny utečencov, status Ukrajiny ako kandidátskej krajiny na členstvo v EÚ). V tejto súvislosti budú iste zaujímavé výsledky nadväzujúceho výskumu, ktorý v závere práce autor spomína. Rovnako by bolo žiaduce vytvorenie syntetického ukazovateľa, ktorý by bol použiteľný v rámci explanačného výskumu a umožnil by lepšie porozumieť rozhodovaniu regionálnych a lokálnych aktérov cezhraničnej spolupráce. Nakoľko autor načrtáva možný postup v tomto ohľade v rámci odporúčaní pre nadväzujúci výskum, formulovaných v závere predloženej práce, bude iste zaujímavé dozvedieť sa detailnejšie informácie o pripravovaných či testovaných výskumných nástrojoch.

**Výsledky a diskusia** v podobe kapitoly 5 predstavuje esenciu zásadných zistení v analytických kapitolách 3 a 4. Autor vyextrahoval najdôležitejšie dosiahnuté výsledky analýzy a primerane nenásilným spôsobom ich použil v diskusii s názormi iných autorov. Diskusiu vhodne dopĺňa kapitola 6 predstavujúca priame implikácie pre manažment regionálneho rozvoja a praktické odporúčania pre aktérov manažmentu regionálneho rozvoja ovplyvňujúcich cezhraničnú spoluprácu medzi SR a Ukrajinou na národnej a regionálnej úrovni. Je vidieť, že autor uvedenú problematiku dokonale profesionálne pozná.

V práci sa vyskytuje niekoľko formálnych nedostatkov, ktoré však podstatne neznižujú kvalitu textu. Inak je práca napísaná vedecko-odborným štýlom a pre záujemcov o danú problematiku je príjemne čitateľná.

Otázka na obhajobu:

1. Viacerí poprední predstavitelia Európskej školy border studies konštatovali potrebu dobudovať nedostatočne rozvinutý teoretický metodologický rámec výskumu hraníc a pohraničných regiónov. Ako by ste odporúčali túto potrebu vo svojom ďalšom výskume riešiť a posunúť doposiaľ prevažujúci deskriptívny charakter výskumu do roviny explanačného výskumu?

## **Záver**

Na základe posúdenia predloženej habilitačnej práce a predložených materiálov o pedagogickej, vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti Ing. Martina Lačného, PhD. konštatujem, že menovaný spĺňa všetky kritériá stanovené pre habilitačné konanie na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove. Predloženú habilitačnú prácu s názvom *Cezhraničná spolupráca v kontexte regionálneho rozvoja slovensko-ukrajinského pohraničia a implikácie v manažmente regionálneho rozvoja* hodnotím pozitívne a odporúčam ju prijať ako súčasť habilitačného konania, zároveň **odporúčam** na základe úspešného habilitačného konania menovať Ing. Martina Lačného, PhD.

za **docenta**

v odbore habilitačného konania a inauguračného konania Manažment.

V Prešove 5. 6. 2023

doc. Ing. J. Tej, PhD.